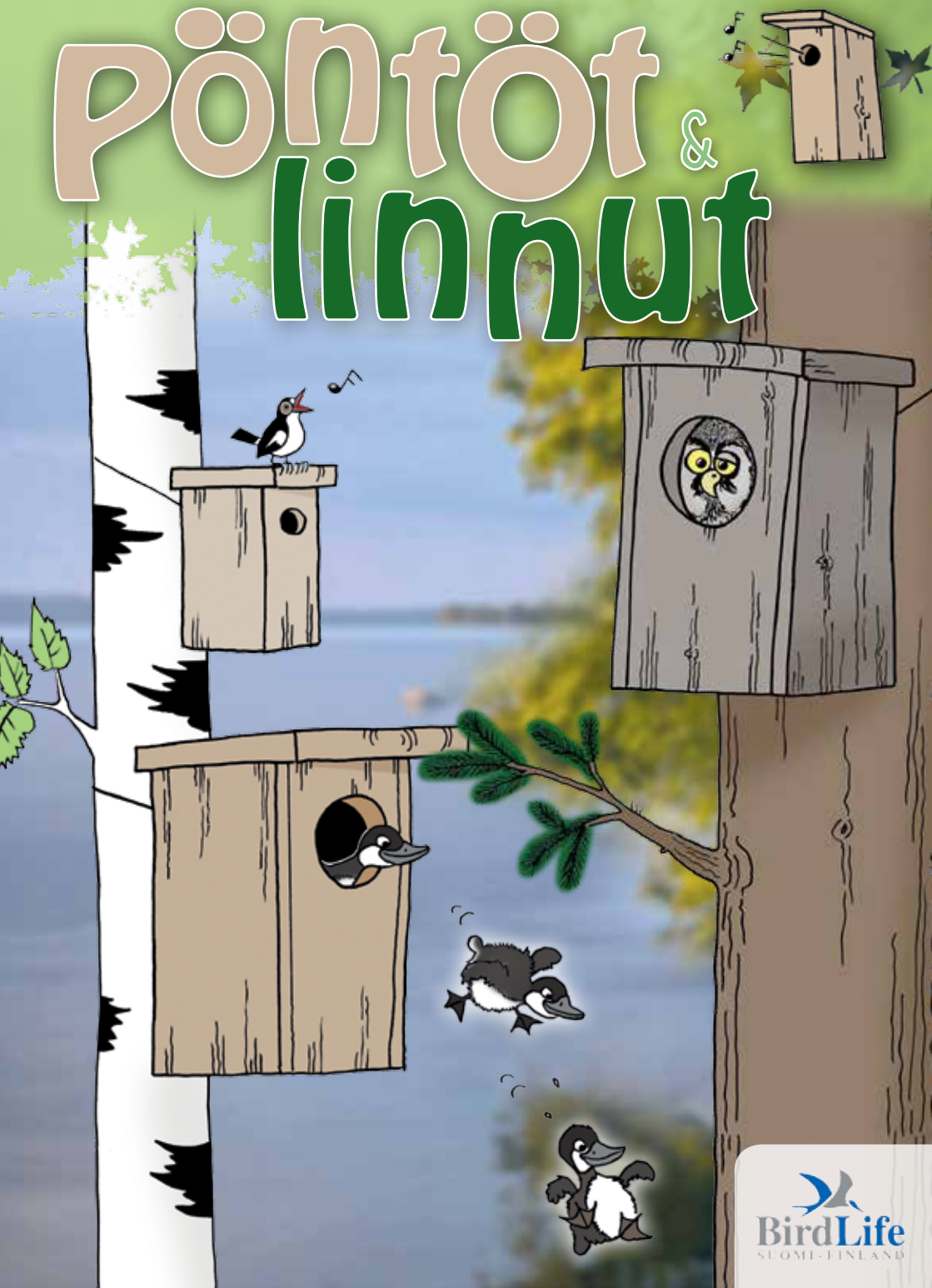

Pöytä & linnut

Rakenna linnunpönttöjä!

■ Linnunpönttöjen tekeminen on hauskaa ja hyödyllistä. Kololinnuilla on pulaa pesimäpaikoista, sillä luonnonkoiloja on nykyään liian vähän. Lintujen asuntopulaa voi onneksi helpottaa pöntöillä. Pönttöjen nikkarointi on helppoa, ja sitä voi tehdä yhdessä vaikka perheen tai koulu-
luokan kanssa. Valmiit pöntöt voi ripustaa monenlaisiin paikkoihin niin kaupungissa kuin maaseudulla. **Tämän oppaan ohjeiden mukaan voit tehdä turvallisia ja kestäviä linnunpönttöjä.**

Tarkkaile pönttölintuja!

■ Lintujen katselu on mukavaa puuhaa, ja erityisen helppoa on tarkkailla pöntöissä pesiviä lajeja. Poikasia ruokkiessaan emolinnut käyvät pöntöllä muutaman minuutin välein, jopa yli 200 kertaa päivässä! Emojen urakka on iso, joten lintuja ei pidä häiritä tarpeettomasti. Pönttölintuja voi tarkkailla esimerkiksi ikkunasta, pienen matkan päästä pihalta tai kiikarilla hieman kauempaa. **Tämän oppaan avulla voit tunnistaa pöntöissä pesivät lintulajit.**

Miksi jotkut linnut pesivät pöntöissä?

■ Jokaisella lintulajilla on jokin mielipaikka, johon se haluaa rakentaa pesänsä. Suomessa on noin 30 lintulajia, jotka pesivät mielusti puunkoloihin, vanhoihin tikankoloihin, rakennusten rakoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin. Kolossa poikaset ovat suojassa sateelta, kylmältä ja useimmilta petoeläimiltä. Hyvin rakennettu linnunpönttö tarjoaa suojaan kolon, jonka monet linnut hyväksyvät mielellään pesänsä paikaksi.

Linnunpönttöjen rakentaminen

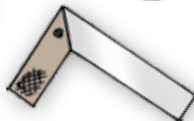
Rakentaminen alkaa tarvikkeista. Höyläämätön lauta on hengittävä ja lämmin pönttömateriaali. Lautaa ei saa olla kyllästettyä eikä maalattua. Laudan pinnan on oltava karkea, jotta poikaset pystyvät kiipeämään kynsillään suuaukolle. Vettä hyvin kestävä filmivaneri on paras materiaali kattoon ja pohjaan, mutta lautakin käy.

Rakennustarvikkeita saa esimerkiksi rautakaupoista, mutta linnunpönttöihin voi hyvin käyttää myös kierrätettyjä materiaaleja ja jämäpaloja.

Materiaalit

Linnunpöntön aineksiksi tarvitaan:

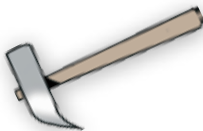
- 2–3 cm paksua höyläämätöntä lautaa (isoimmissa pöntöissä paksumpaa)
- n. 1 cm paksua filmivaneria eli vesivaneria
- 2–3 tuuman nauvoja
- metallilankaa tai uv-suojattua narua

Tarvittavat työkalut:

- mitta ja kynä
- suorakulma
- saha
- pora
- puukko
- vasara

Jos et ole ennen käyttänyt työkaluja, pyydä joku kokeneempi avuksi!

Rakentamisohjeet

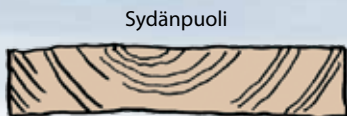
Valitse mille lajille haluat rakentaa pöntön. Katso mitat tästä oppaasta ja hanki tarvikkeet sen mukaan.

- Sahaa seinälaudat oikeisiin mittoihin.
- Poraa (tai sahaa) lentoaukko etuseinään. Siisti aukon reunat puukolla.
- Poraa takaseinän yläosaan kaksi pientä reikää ripustuslankaa varten (kuva 1).
- Naulaa seinät yhteen siten, että laudan sydänpuoli jää ulospäin. Näin pönttö ei ala irvistellä kulmistaan kun puu kastuu ja kuivuu. Laudan sydänpuolen (eli puun sisäpuolen) voi päätellä puun kasvurenkaista laudan päässä (kuva 2).
- Sahaa pohja filmivanerista tai laudasta niin, että voit naulata sen pöntön sisälle. Näin sadevesi ei pääse pöntön lattialle.
- Sahaa ulkokatto filmivanerista tai laudasta. Jätä ulkokattoon reilut räystäät (vähintään 2 cm) eteen ja sivuille, ja pieni räystäs myös takareunaan.
- Sahaa sisäkatoksi filmivanerin tai laudan pala, joka mahtuu reilusti pöntön sisälle, ja naulaa se kiinni ulkokattoon (kuva 3).
- Lyö kaksi naulaa ylös pöntön sivuseiniin. Varmista katon paikoillaan pysyminen naulojen ympärille kierrettävän rautalangan avulla (kuva 4). Tällaisen katon voi avata pöntön siivoamista varten.

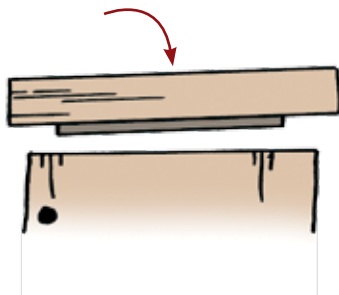
Kuva 1

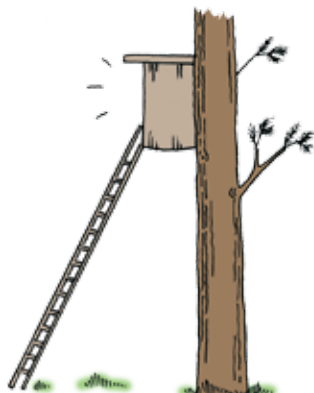
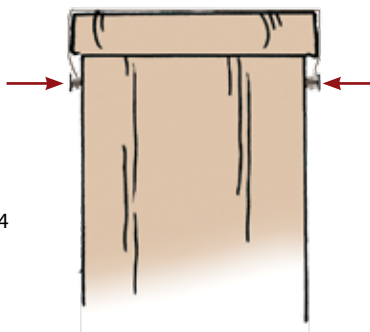
Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4

Kestävä ja turvallinen pönttö

Linnunpönttö voi toimia muutamia vuosia hä-
täisestikin kyhättynä. Järkevämpää on kuitenkin
tehdä huolellista työtä, kun siihen kerran ryhtyy.
Pönttöt kannattaa tehdä kestäviksi ja turvallisiksi,
jolloin niistä on iloa kauemmin sekä linnuille että
ihmisille.

■ On tärkeää, että vesi ei pääse pöntön sisään. Mä-
rät poikaset paleltuvat helposti ja pönttö lahoaa
nopeasti. Siksi pöntön pohjan pitää olla upotettu
seinien sisään ja katon on oltava täysin ehjä.

■ Pohjaa ei tehdä avattavaksi, koska ennenmin
tai myöhemmin sen kiinnitys pettää ja pesä tu-
houtuu.

■ Takaseinän ulkopuolelle voi naulata pystylis-
tat, jotka pitävät pöntön irti puun rungosta. Näin
runkoa pitkin valuva sadevesi ei kastele ja laho-
ta pönttöä.

■ Lentoaukkoon voi kiinnittää suojapellin turvak-
si oravilta. Pelti on kiinnitettävä tiukasti, eikä sen
ja laudan väliin saa jäädä rakoa. Jos rakoja jää, ne
tukitaan silikonilla tai akryylimassalla. Käpytikkaa
pelti ei pitele, sillä se voi hakata aukon pöntön kyl-
keen.

■ Pönttöön ei laiteta istumaortta, sillä linnut ei-
vät sitä tarvitse, ja se vain helpottaa pesärosvojen
pääsyä pöntölle.

Pöntön mitat

■ Mitä pienemmästä pönttömallista on kysymys, sitä tar-
kempaa on mitoissa pysyminen. Linnut eivät tosin kulje mit-
tanauhan kanssa, mutta oikeista mitoista on paljon hyötyä:

- Liian pienessä pöntössä ison poikueen vahvimmat poikaset
voivat talloa heikommat alleen.
- Turhan iso tai korkea onkalo taas aiheuttaa ylimääräistä pe-
sänrakennustyötä emoille.
- Tarpeettoman isosta aukosta pääsevät sisään pedot ja ko-
loista kilpailevat isommat lajit.

Ripustaminen

Minne?

Pönttöjä voi ripustaa minne vain, esimerkiksi pihaan, puistoon tai metsään. Kunkin lajin elinympäristö kerrotaan tässä oppaassa. Ripustamiseen kannattaa kysyä maanomistajan lupa.

Milloin?

Pönttöjä voi ripustaa mihin aikaan vuodesta tahansa. Myös talvella linnut saavat niistä suojaa. Paras aika seuraavaa pesimäkautta ajatellen on varhaiskevät.

Miten korkealle?

Pöntön ripustuskorkeus riippuu lajista ja paikan turvallisuudesta. Jos ilkeävalta ei tarvitse pelätä, voi monet pöntöt ripustaa ilman tikapuita. Näin myös pönttöjen siivoaminen on myöhemmin helpompaa.

Mihin kohtaan?

Ilmansuunnalla ei ole väliä, mutta lentoaukko kannattaa suunnata siten, ettei pönttö ole pahimmassa keskipäivän paahteessa ja että emoilla on esteetön pääsy pöntölle. On hyvä ajatella myös poikasten turvallisuutta, ettei poikue pesästä lähtiessään joudu suoraan ajoittelle tai muuhun vaaralliseen paikkaan.

Miten lähelle?

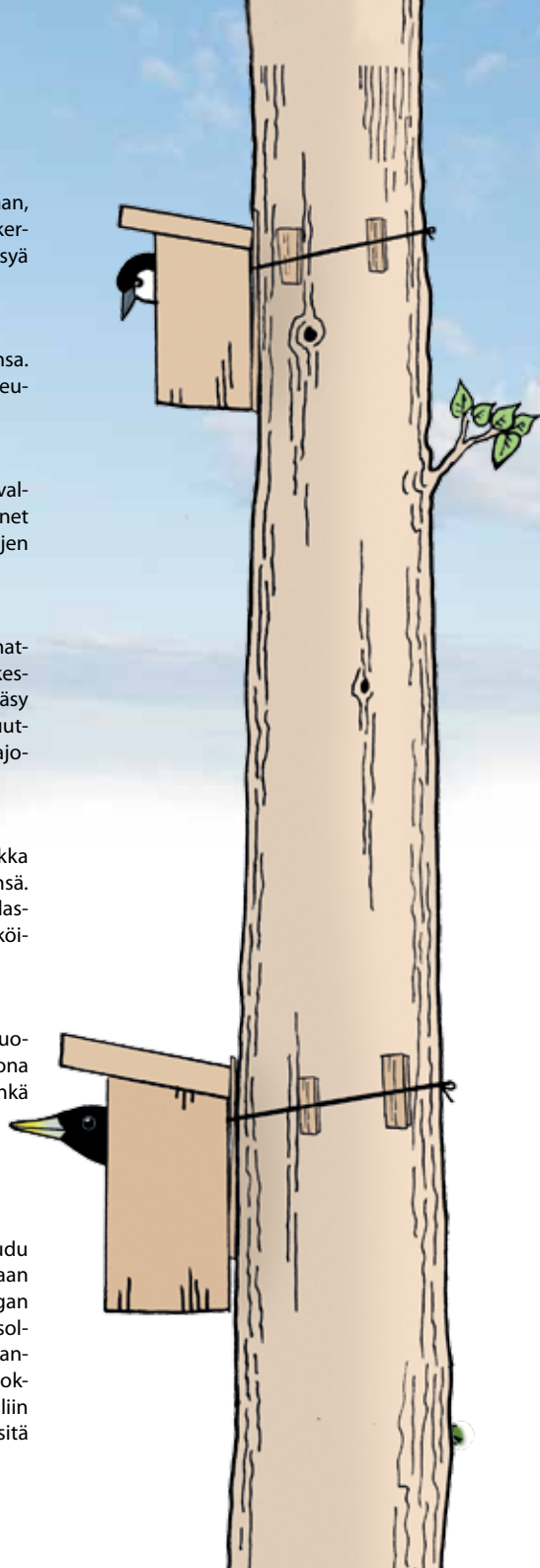
Pönttöjä voi asentaa melko lähellekin toisiaan, vaikka linnut eivät lajitovereita suvaitsekaan aivan viereensä. Eri lajit voivat kuitenkin asuttaa naapuripönttöjä sulassa sovussa. Mitä enemmän pönttöjä, sitä todennäköisemmin linnut löytävät niistä mieleisensä.

Millä?

Parasta ripustukseen on sinkitty rautalanka tai uv-suojattu naru. Tavalliset köydet ja narut haurastuvat ulkona nopeasti. Älä naulaa pönttöä puuhun. Naulat eivät ehkä haittaa pihapuuta, mutta ajan mittaan ne löystyvät, ja kannat työntyvät puun kasvaessa pöntön seinän ja kiinnityslistan läpi.

Miten?

Pöntöt ripustetaan siten, ettei ripustuksesta aiheudu vahinkoa puulle tai pöntölle. Ripustuslanka pujotetaan pöntön takaseinään porattujen reikien läpi, ja langan päät kiinnitetään puuhun. Pienet pöntöt voidaan solmia rungon ympäri, mutta isot ja painavat pöntöt kannattaa sitoa rungon vastakkaisilla puolilla oleviin oksiin lähelle oksantyyveä. Rungon ja ripustuslangan väliin kannattaa asettaa puukapuloita, joita poistetaan sitä mukaa kuin puu kasvaa.

Huolto

On hyödyllistä tyhjentää pönttö vuosittain. Näin vanhaan pesään jääneet lintujen loiset eivät pääse vaivaamaan seuraavia vuokralaisia eivätkä pesäainekset vähitellen täytä pönttöä.

Pönttö kannattaa tyhjentää syksyn ensi pakkasilla, jolloin väiveet, lintukirput tai muut kutinan aiheuttajat ovat kuolleet tai kohmeessa. Jos tyhjiin pönttöön jää loisia, talvipakkanen tekee niistä selvän. Pidä käsissäsi hanskoja, sillä lintukirput voivat puraista ihmistäkin, vaikkei lintujen loisista muuta haittaa ihmiselle olekaan.

Tarkista samalla pöntön kunto, erityisesti pohjan ja katon kestävyys. Myös pöntön kiinnitys tarkistetaan ja lankaa löysätään tarvittaessa puun kasvun mukaan. Jos esimerkiksi lentoaukko on halkeillut, se voidaan paikata turvaliiseksi silikonilla tai akryylimassalla.

Pönttöä ei saa avata keväällä ja kesällä, jotta emot ja poikaset eivät häiriinny. Lintujen rengastajilla on erityislupa käydä tutkimassa pönttöjä pesimäaikana.

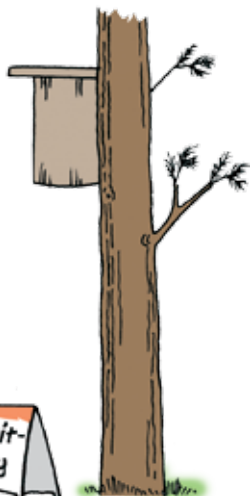

Entä jos pönttöön ei tule lintuja?

■ Yleensä linnut valitsevat pesäpaikkansa keväällä, joten usein pönttöön ei tule asukkaita vielä ensimmäisenä vuonna. Kannattaa odottaa kärsivällisesti pari vuotta, ja antaa linnuille aikaa löytää uusi pönttö.

Hyväkin pönttö voi kuitenkin joskus jäädä kokonaan ilman asukkaita. Syytä on yleensä vaikea löytää, koska linnut eivät osaa sitä meille kertoa. Lintujen mielestä esimerkiksi pöntön sijainti tai lentoreitti pöntölle voi olla huono. Ehkä alueella on liian vähän ravintoa poikasille tai liikaa petoeläimiä. Voi olla, että oman lajin kilpailevia yksilöitä pesii liian lähellä. Lähistöllä voi myös olla vanhempia pönttöjä, joita linnut ovat tottuneet käyttämään.

Jos pönttöön ei 2–3 vuoden odottelun jälkeen tule pesijöitä, pöntön paikkaa kannattaa vaihtaa. Toisaalta pitkään tyhjänäkin ollut pönttö voi jonnain vuonna olla suosittu, jos esimerkiksi aiempina vuosina käytetyt vanhat pöntöt ovat vähentyneet. Hyvä konsti on myös ripustaa samalle alueelle paljon pönttöjä, joista linnut voivat valita mieleisensä.

Peruspönttö

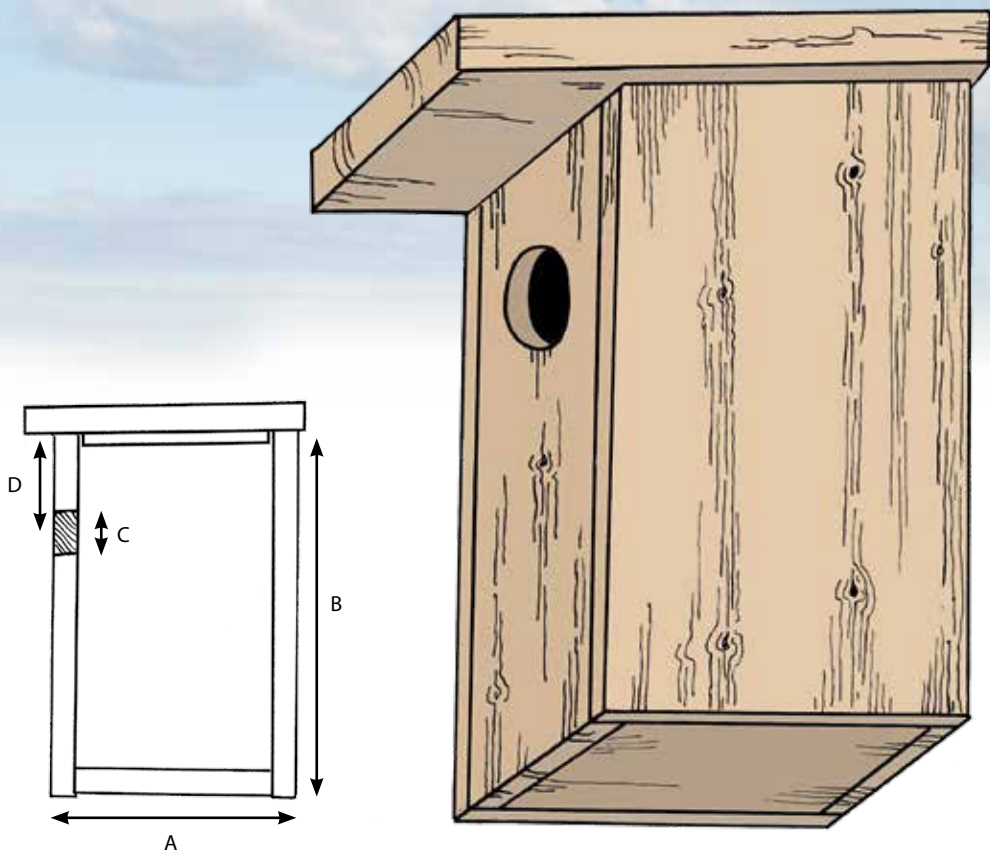
A = seinälaudan leveys

B = seinälaudan korkeus

C = lentoaukon halkaisija

D = lentoaukon keskipisteen etäisyys seinän yläreunasta

Eri lajeille sopivat mitat ja muut tarkemmat tiedot löytyvät kunkin lajin kohdalta sivuilta 9–18.

Lajiesittelyt:

Kartta näyttää lajin pääpesimäalueen. Joskus pesiä löytyy muualtakin.

Pesäkuva alla kerrotaan perustietoja lajista ja sen pesinnästä.

Pönttökuvan alla kerrotaan lajille sopivasta pöntöstä. Kirjaimet A–D viittaavat pöntön kaavakuvaan.

Talitaiainen • talgoxe

■ Yleisin ja runsain tiaisemme on myös yksi tavallisimpia pihan pönttölintuja. Talitaiainen on helppo tuntea kirkkaankeltaisesta vatsasta, mustasta päästä ja valkeasta poskesta. Mustasta leukalapusta jatkuu vatsan halki juova, joka on koiralla leveämpi kuin naaraalla.

Sinitaiainen • blämes

■ Pirtsakka sinitaiainen on runsastunut ja pihapiirin pönttöasukkaana se on nykyään melkein yhtä tavallinen kuin talitaiainen. Talitaiaisen tapaan sillä on keltainen vatsa ja vihertävä selkä, mutta sinitaiainen on hieman pienempi. Parhaat tuntomerkit ovat kauniinsininen päälaki, niska ja pyrstö.

- Hyvin runsas
- Pesii huhti–heinäkuussa
- Munia 6–12
- Haudonta-aika 12–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 16–21 päivän ikäisinä

- A 10–12 cm
- B 30 cm
- C 3,2 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5–2 m

.....

- Hyvin runsas
- Pesii huhti–heinäkuussa
- Munia 9–12
- Haudonta-aika 12–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 19–21 päivän ikäisinä

- A 10 cm
- B 25 cm
- C 2,8 cm
- D 7 cm
- Ripustuspaikka: pihat ja lehtimetsät
- Ripustuskorkeus 1,5–2 m

Hömötiainen • talltita

- Metsissä viihtyvä hömötiainen kovertaa tavallisesti itse pesäkolonsa lahoon pötkelöön, mutta se voi asettua myös sahanpurulla tai lahopuulla täytettyyn pönttöön, johon se voi itse kaivautua. Hömötiaisella on musta päälaki, pieni musta kurkkulappu, vaalea vatsa ja harmaa selkä.
- Pönttö kannattaa täyttää sahanpurulla, lahopuulla tms.

- Runsas
- Pesii huhti–heinäkuussa
- Munia 7–9
- Haudonta-aika 13–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 16–19 päivän ikäisinä

- A 10 cm
- B 25 cm
- C 2,8 cm
- D 7 cm

- Ripustuspaikka: havu- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5 m

.....

- Runsas
- Pesii huhti–heinäkuussa
- Munia 8–10
- Haudonta-aika 14–16 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 17–19 päivän ikäisinä

- A 10 cm
- B 25 cm
- C 2,8 cm
- D 7 cm

- Ripustuspaikka: havu- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5 m

.....

- Runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 13–17 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 18–21 päivän ikäisinä

- A 10 cm
- B 25 cm
- C 2,8 cm
- D 7 cm

- Ripustuspaikka: havu- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5 m

Kuusitiainen • svartmes

- Nimensä mukaisesti kuusitiainen elää enimmäkseen kuusimetsissä. Onnekas voi kuitenkin saada sen pönttöönsä asumaan. Kuusitiainen on pieni, mutta suhteellisen suuripäinen. Mustasta päästä erottuu selvästi valkea poski, kuten talitiaisella. Paras tuntomerkki on valkoinen niskalaikku.

Töyhtötiainen • tofsmes

- Töyhtötiainen pesii mäntyvaltaisissa havumetsissä. Hömötiaisen lailla oman pesän kovertaminen on sille kunnia-asia, mutta satunnaisesti se voi pesiä pönttössäkin. Veikeä tumman-kirjava töyhtö on usein terhakasti pystyssä. Vaaleassa päässä on tumma juova ja likaisenharmaa poski.
- Pönttö kannattaa täyttää sahanpurulla, lahopuulla tms.

Lapintiainen • lappmes

■ Lapissa yleinen lapintiainen viihtyy kaikenlaisissa havumetsissä ja hyväksyy helposti pöntön kodikseen. Lapintiainen on hieman hömötiasta suurempi ja sen yleisväri on harmaan sijasta ruskea: sillä on suklaanruskea päälaki, punaruskea selkä ja ruosteenruskeat kyljet.

Kirjosieppo • svartvit flugsnappare

■ Kirjosieppo on yleinen kaikenlaisissa metsissä ja pihapöntöissä. Musta-vaikoinen koiras saapuu talvehtimisalueilta trooppisesta Afrikasta hieman ennen naaraa ja alkaa kuuluttaa reviiriään: "tsiro-tsiro-tsi-tsiro-tsiro". Naaras on ruskeavalkoinen, siivellä on valkea laikku.

- Melko runsas
- Pesii touko–kesäkuussa
- Munia 6–9
- Haudonta-aika 15–17 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 19–20 päivän ikäisinä

- A 10–12 cm
- B 30 cm
- C 3,2 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5–2 m

.....

- Hyvin runsas
- Pesii touko–kesäkuussa
- Munia 6–7
- Haudonta-aika 12–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 15–17 päivän ikäisinä

- A 10–12 cm
- B 30 cm
- C 3,2 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5–2 m

Leppälintu • rödstjärt

■ Leppälintukoiras on korea: vatsapuoli on tiilenpunainen, naama musta, otsapanta valkea ja selkä harmaa. Naaras on hailakanruskea, mutta senkin pyrstö on oranssinpunainen. Leppälintu viihtyy valoisissa metsissä ja pitää pöntöstä, jossa on suhteellisen suuri lentoaukko.

- Runsas
- Pesii touko–kesäkuussa
- Munia 5–7
- Haudonta-aika 13–14 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 13–15 päivän ikäisinä

- A 12–15 cm
- B 28 cm
- C 7 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, mäntymetsät
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

.....

- Runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 11–14 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 19–22 päivän ikäisinä

- A 12–15 cm
- B 35 cm
- C 5 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 3–5 m

Kottarainen • stare

■ Kottaraiset viihtyvät parhaiten laitumilla, mutta niitä pesii myös kau-punkien laitumilla. Kottaraisen erottaa mustarastaasta metallinkiiltoisesta höyhenpuvusta, lyhyestä pyrstöstä sekä kävelytyylistä: kottarainen asteelee, mustarastas hypähtelee. Lisäksi mustarastas ei pesi pöntöissä.

Tervapääsky • tornseglare

■ Kiitäjiin kuuluva tervapääsky on ilmojen valtias, joka laskeutuu ainoastaan pesimään. Se jopa nukkuu ilmassa! Tervapääskyn tuntomerkkejä ovat kapeat, kaarevat siivet ja kirkuva ääni "srriiii-srriiii". Pöntön on oltava korkealla paikalla, josta pääsee esteettä pudottautumaan lentoon.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

■ Laudan on oltava erityisen karkeaa, jotta hentojalkainen tervapääsky saa siitä otteen kynsillään.

- Melko runsas
- Pesii kesä–heinäkuussa
- Munia 1–3
- Haudonta-aika 19–24 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 39–49 päivän ikäisinä

- A 12–15 cm
- B 35 cm
- C 5 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, mäntymetsät
- Ripustuskorkeus 5–8 m

.....

Käenpiika • göktyta

■ Käenpiika on ruskeankirjava, juovikas ja terävänokkainen. Se on siitä erikoinen tikkalintu, että se ei hakkaa omaa pesäkoloa vaan tarvitsee valmiin kolon tai pöntön. Käki saattaa joskus munia sen pesään, mutta yleisempi käenpoikasen sijaisemo on leppälintu.

- Melko harvinainen
- Pesii touko–heinäkuussa
- Munia 7–11
- Haudonta-aika 12–17 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 17–22 päivän ikäisinä

- A 12–15 cm
- B 35 cm
- C 5 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 3–5 m

Varpuspöllö • sparvuggla

■ Pöllöistämme pienin on vain punatulkun kokoinen, mutta tehokas myyrien, hiirien ja pikkulintujen saalistaja. Varpuspöllön mielestä kunnon pesäkoloon pitää vähän ryömiä, joten pönttöön on tehtävä tavallista paksumpi etuseinä (ainakin reiän kohdalle).

■ Etuseinän on oltava vähintään 5 cm paksu

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

Helmipöllö • pärluggla

■ Helmipöllö on saanut nimensä selkäpuolen pyöreistä, vaaleista laikuisista. Rastaan mittaisella, ruskeankirjavalla pöllöllä on keltaiset silmät. Se on Suomen runsain pöllö, ja helpoimmin sen havaitsee kevättalven öinä laulusta: "pu-pu-pu-pu..." Ennen sitä luultiin jäniksen ääneksi!

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

- Melko harvinainen
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 4–8
- Haudonta-aika 28–30 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 27–34 päivän ikäisinä

- A 15–18 cm
- B 60 cm
- C 4,6 cm
- D 20 cm
- Ripustuspaikka: kuusi- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 4–6 m

.....

- Melko harvinainen
- Pesii maalīs–toukokuussa
- Munia 4–7
- Haudonta-aika 27–29 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 32–34 päivän ikäisinä

- A 18–20 cm
- B 50 cm
- C 8,5 cm
- D 10 cm
- Ripustuspaikka: kuusi- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 4–6 m

Lehtopöllö • kattuggla

■ Juovikas, variksen kokoinen lehtopöllö elää lehtimetsissä peltojen läheisyydessä, mutta myös kaukunkien puistoissa.

Lähimetsässä asuva lehtopöllö on hyvä puutarhan myyrien torjuja. Värimuotoja on kaksi: harmaa ja punaruskea. Ääni on yllättävän kimeä ja naukuva.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahopuuta tms.

- Melko harvinainen
- Pesii maaliskuu–toukokuussa
- Munia 2–6
- Haudonta-aika 27–30 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 28–33 päivän ikäisinä

- A 26 cm
- B 60 cm
- C 13 cm
- D 13 cm
- Ripustuspaikka: lehtimetsät peltojen vieressä
- Ripustuskorkeus 4–6 m

.....

Viirupöllö • slaguggla

■ Viirupöllö on suurin pöntöissä pesivistä pöllöistä. Se on vaaleanharmaa, viirukas ja pitkäpyrstöinen. Silmät ovat tummat, kuten sen sukulaisella lehtopöllöllä. Älä ripusta viirupöllön (tai muidenkaan pöllöjen) pönttöä pihaan, sillä emot voivat puolustaa poikasiaan hyökkäämällä.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahopuuta tms.

- Melko harvinainen
- Pesii maaliskuu–toukokuussa
- Munia 3–5
- Haudonta-aika 30–33 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 28–32 päivän ikäisinä

- A 30–35 cm
- B 60–70 cm
- C 18 cm
- D 15 cm
- Ripustuspaikka: laajat, aukkoiset kuusi- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 4–6 m

Uuttukyyhky • skogsduva

■ Uuttukyyhky on pöntössä eli uutussa pesivä kyyhky. Se muistuttaa ke-sykyyhkyä eli pulua, mutta on hoikempi ja tasaisen värinen. Uuttukyyhky viihtyy viljelysmailla. Se munii usein uudet munat vanhaan pesään, vaikka edelliset poikaset eivät vielä ole itsenäistyneet.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppuuta tms.

- Melko runsas
- Pesii huhti–elokuussa
- Munia 2
- Haudonta-aika 16–18 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 25–30 päivän ikäisinä

- A 18–20 cm
- B 50 cm
- C 8,5 cm
- D 10 cm
- Ripustuspaikka: lehtimet-sät, pellonreunat
- Ripustuskorkeus 4–6 m

Naakka • kaja

■ Puistoissa, kylissä ja kaupungeissa viihtyvä naakka on seurallinen. Se on varista pienempi ja kokonaan mustanharmaa, mutta niskassa on vaaleanharmaa alue. Pesäpaikaksi käy puunkolo, pönttö, kirkontorni tai vaikka savupiippu.

- Runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 17–20 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 30–35 päivän ikäisinä

- A 18–20 cm
- B 50 cm
- C 8,5 cm
- D 10 cm
- Ripustuspaikka: puistot, pihat
- Ripustuskorkeus 4–6 m

Telkkä • knipa

■ Telkkää tavataan koko Suomessa kaikenlaisilla järvillä. Lennossa sen siivistä kuuluu viheltävä ääni. Mustavalkoinen koiras ei osallistu perhe-elämään. Ruskeapäinen ja harmaaselkäinen naaras hautoo munat ja johdattaa pöntöstä alas hypänneet poikaset turvalliselle järvelle.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

Isokoskelo • storskrake

■ Suuri ja virtaviivainen isokoskelo on kirkkaiden vesien kalastaja, jolla on pitkä, koukkupäinen nokka. Koiras on mustavalkoinen. Yksin poikasista huolehtiva naaras on harmaa ja sillä on ruskeassa päässään niskatöyhtö. Erona tukkakoskeloon (s. 23) on jyrkkä väriraja kaulalla.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

- Runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 7–11
- Haudonta-aika 28–31 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä 1–2 päivän ikäisinä

- A 22–24 cm
- B 55 cm
- C 11–12 cm
- D 14 cm
- Ripustuspaikka: rannat
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

.....

- Melko runsas
- Pesii huhti–heinäkuussa
- Munia 8–12
- Haudonta-aika 32–34 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä 1–2 päivän ikäisinä

- A 26 cm
- B 70 cm
- C 13 cm
- D 22 cm
- Ripustuspaikka: rannat
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

Uivelo • salskrake

■ Uivelo pesii Pohjois-Suomen kirkkailla järvillä, mutta muuttoaikaan keväällä ja syksyllä sen voi nähdä muuallakin. Koiras on enimmäkseen valkoinen. Naaras muistuttaa telkkänaarasta (s. 17), mutta sillä on pidempi nokka ja vaalea laikku poskella. Naaras huolehtii poikasista.

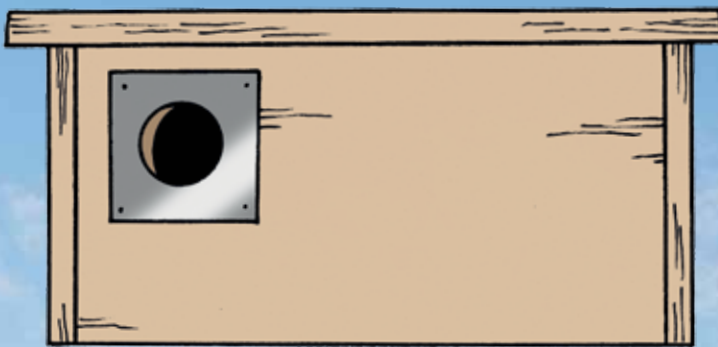
■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahpuuta tms.

- Melko harvinainen
- Pesii touko–heinäkuussa
- Munia 7–10
- Haudonta-aika 26–28 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä 1–2 päivän ikäisinä

- A 22–24 cm
- B 55 cm
- C 7,5 cm
- D 14 cm
- Ripustuspaikka: rannat
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

Peruspönttö vaaka-asennossa

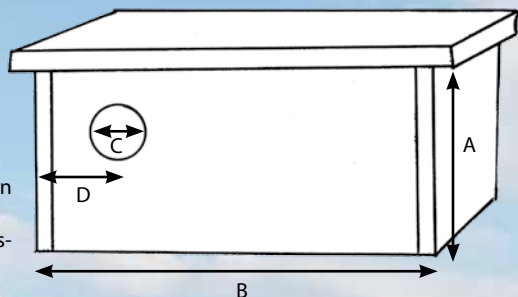
A = seinä- ja pohjalaudan leveys

B = pitkän sivun pituus

C = lentoaukon halkaisija

D = lentoaukon keskipisteen etäisyys seinän sivureunasta

Vaaka-asentoon käännetyin pöntön voi ripustaa esimerkiksi talon seinälle.

Varpunen • gråsparv

■ Varpunen on tottunut elämään ihmisen lähetyvillä kaupungeissa ja kylissä. Naaras on harmaanruskea, koiraalla on harmaa päälaki ja musta leukalappu. Varpunen voi kelpuuttaa kottaraipönttökin, mutta usein se pitää enemmän vaaka-asentoisesta pöntöstä.

Pikkuvarpunen • pilfink

■ Pikkuvarpunen on runsastunut voimakkaasti viime vuosina. Sekä koiralla että naaraalla on suklaanruskea päälaki ja musta täplä vaalealla poskella. Pikkuvarpunenkin saattaa asettua pystyasentoiseen pönttöön, mutta vaaka-pönttö on sille yleensä mieluisampi.

- Runsas
- Pesii huhti-kesäkuussa, jopa ympäri vuoden
- Munia 4–7
- Haudonta-aika 11–14 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 13–16 päivän ikäisinä

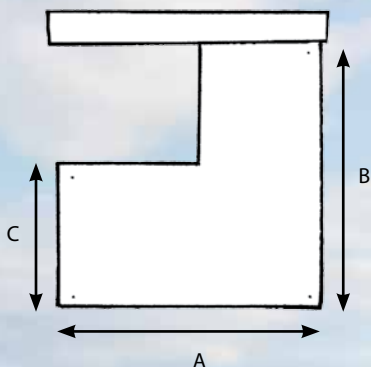
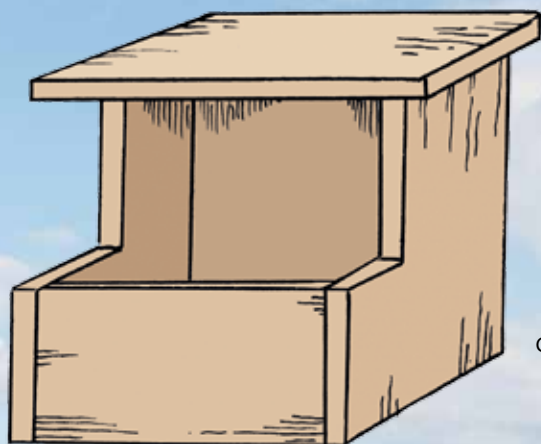
- A 12–15 cm
- B 35 cm
- C 3,2–5 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, lehti- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 3–5 m

- Runsas
- Pesii touko-kesäkuussa
- Munia 4–7
- Haudonta-aika 11–14 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 15–17 päivän ikäisinä

- A 10–12 cm
- B 30 cm
- C 3,2 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: pihat, peltoaukeat
- Ripustuskorkeus 4–6 m

Avopönttö

A = seinälaudan leveys

B = seinälaudan takakorkeus

C = seinälaudan etukorkeus

Avoin etuseinä yleensä riittää, mutta pönttö on vielä mieluisampi useimmille lajeille, jos sahaat palan pois myös sivuseinistä.

Harmaasieppo • grå flugsnappare

■ Nimensä mukaisesti harmaasieppo on harmaa. Päälaella ja rinnassa on heikkoja viiruja. Harmaasieppo tähyttää avoimella paikalla ja lennähtää sieppaamaan lentäviä hyönteisiä. Muiden avopöntössä pesivien lintujen tapaan harmaasieppoemo haluaa nähdä ympärilleen pesällä ollessaan.

■ Västäräkki voi joskus pesiä harmaasiepon pönttöön.

- Hyvin runsas
- Pesii touko–heinäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 12–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 12–16 päivän ikäisinä

- A 13–15 cm
- B 18 cm
- C 9 cm
- Ripustuspaikka: pihat, rannat, mäntymetsät
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

Tuulihaukka • tornfalk

■ Pienen, teräväsiipisen ja pitkäpyrstöisen tuulihaukan näkee usein leikuttelemassa paikallaan pellon tai niityn yllä, myyriä tähytämässä. Tuulihaukka on tummatäpläinen, alta vaalea ja päältä punaruskea. Koiraalla on harmaa pää ja mustakärkinen pyrstö.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahpuuta tms.

- Melko runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 3–6
- Haudonta-aika 28–31 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 28–32 päivän ikäisinä

- A 26–30 cm
- B 40 cm
- C 20 cm

- Ripustuspaikka: pelto-aukeat (yksinäinen puu, ladonseinä)
- Ripustuskorkeus 4–6 m

- Harvinainen
- Pesii maalīs–toukokuussa
- Munia 4–9
- Haudonta-aika 25–30 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 20–25 päivän ikäisinä

- A 26–30 cm
- B 40 cm
- C 20 cm

- Ripustuspaikka: metsäaukeat, hakkuuaukot, suot
- Ripustuskorkeus 4–6 m

- Harvinainen
- Pesii touko–heinäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 15–17 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 19–24 päivän ikäisinä

- A 20 cm
- B 22 cm
- C 11 cm

- Ripustuspaikka: rantapenkat ja sillanaluset virtaavan veden rannalla
- Ripustuskorkeus 1,5–3 m

Hiiripöllö • hökuggla

■ Hiiripöllö muistuttaa haukkaa ulkonäöltään ja on haukkojen tapaan liikkeelläkin päiväsaikaan. Sen voi nähdä tähytämässä myyriä aukealla paikalla pienen puun latvassa. Noin kyyhkyn kokoinen pöllö on mustavalkoinen ja tuimailmeinen. Se pesii lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomessa, mutta joskus muuallakin.

■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahpuuta tms.

Koskikara • strömstare

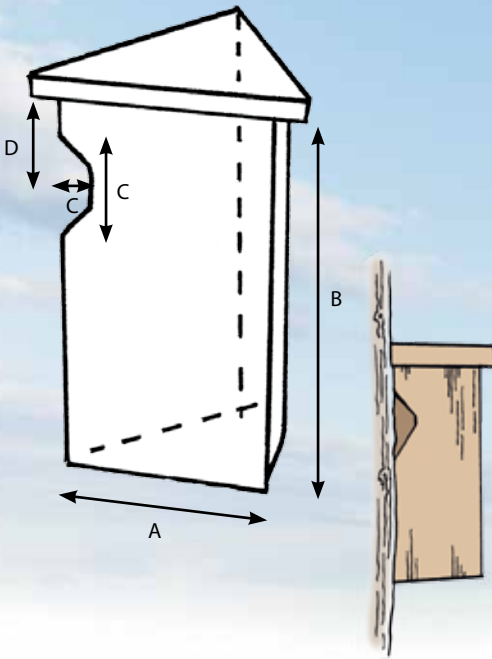
■ Ruskeanmustalla koskikaralla on rinnassa suuri valkoinen laikku. Koskikara saalistaa pikkuötököitä veden alta. Se tulee Etelä-Suomen sulana pysyville koskille talvehtimaan ja pesii enimmäkseen pohjoisessa, mutta joskus myös etelämpänä.

Puukiipijän pönttö

A = seinälaudan leveys
B = seinälaudan korkeus
C = lentoaukon leveys ja korkeus
D = lentoaukon keskipisteen etäisyys seinän yläreunasta

Puukiipijän kolmikulmaisen pöntön takaseinänä on puun runko. Lentoaukko tehdään molemmille sivuille.

Puukiipijä • trädkrypare

Pienellä puukiipijällä on hyvä suojaväri, kun se vilistää puun runkoa ylöspäin etsien hyönteisiä kaarnanrakosista pitkällä nokallaan. Sen luontainen pesäpaikka on lahoavasta puusta puoliksi irronneen kaarnankappaleen muodostama onkalo, jota sen oma pönttömalli matkii.

- Runsas
- Pesii huhti–kesäkuussa
- Munia 4–6
- Haudonta-aika 14–15 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä n. 14–18 päivän ikäisinä

- A 6–10 cm
- B 35 cm
- C leveys 3 cm, korkeus 6 cm
- D 8 cm
- Ripustuspaikka: vanhat kuusi- ja sekametsät
- Ripustuskorkeus 1,5 m

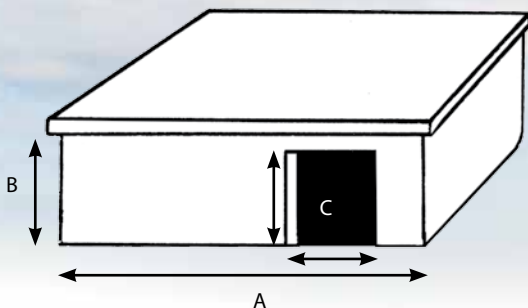
Tukkakoskelon pesälaatikko

A = seinän leveys

B = seinän korkeus

C = aukon leveys ja korkeus

Tukkakoskelon pohjaton pesälaatikko laitetaan maahan. Kulkuaukko (kulmikas tai puolilympyrän muotoinen) kannattaa tehdä lähelle nurkkaa.

Tukkakoskelo • småskrake

■ Tukkakoskelo näyttää huolettoman epäsiistiltä verrattuna isokoskeloon (s. 17). Sillä on koukuton puikkonokka, hapsottava niskatöyhtö ja varsinkin koiras on likaisen kirjavan väriinen. Naaraan paras tuntomerkki on epäselvä kaulan väri raja. Munat ja poikaset ovat naaraan hoidossa. ■ Pöntön pohjalle on laitettava vähintään 5 cm sahanpurua, turvetta, lahoppua tms.

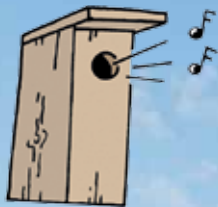

- Melko runsas
- Pesii touko–heinäkuussa
- Munia 7–11
- Haudonta-aika 28–32 päivää
- Poikaset lähtevät pesästä 1–2 päivän ikäisinä

- A 30–40 cm
- B 25 cm
- C 15 cm

- Ripustuspaikka: rannat
- Pönttö laitetaan maahan.
Pönttöön ei tehdä pohjaa.

Yhdessä lintujen puolesta

BirdLife Suomi on lintujen suojelu- ja harrastusjärjestö, joka edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä linnustonsuojelun ja lintuharrastuksen kautta.

BirdLife Suomi on osa BirdLife International -järjestöä, joka on maailman suurin ympäristöjärjestöjen verkosto.

BirdLife Suomi ja sen alueelliset jäsenyhdistykset eri puolilla maata järjestävät tapahtumia, retkiä ja kursseja sekä julkaisevat lintulehtiä. Jos linnut ovat sinulle tärkeitä, tule mukaan toimintaamme!

BirdLife Suomi ry

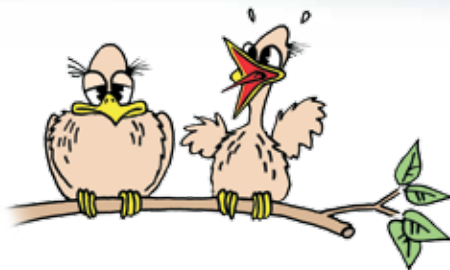
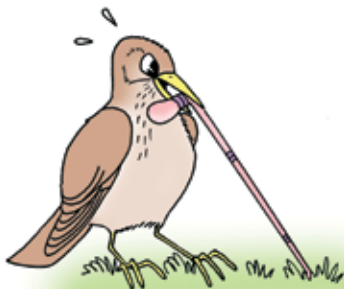
www.birdlife.fi

toimisto@birdlife.fi

puh. 09 4135 3300

Annankatu 29 A 16

00100 Helsinki

finepress

Oppaan tekemiseen on saatu tukea Alfred Kordelinin Yleisestä Edistys- ja Sivistysrahastosta

Toimitus: Inka Plit ja Jan Södersved / **Ulkoasu, piirrokset ja kartat:** Petri Kuhno / **Valokuvat:** Petri Kuhno (1, 2, 10y, 10a, 17ap, 21k), Reijo Lähteenmäki (11ap, 17yp, 21yi), Ilkka Markkanen (12yp), Tomi Muukkonen/Lintukuva.fi (15a), Ari Nordström (20a, 21yp, 22a), Jukka J. Nurmi (9a, 10k, 12a, 13y, 13a, 14a, 15y, 16a, 17yi, 19yp, 19a), Jari Peltomäki/Lintukuva.fi (18yi), Petri Pietiläinen (11y, 11ai, 14y, 18yp, 21a), Ville Suorsa (9y, 12yi, 17ai, 19yi, 23ap), Jan Södersved (23ai), Markus Varesvuo/Lintukuva.fi (16y). Kuvan paikka on merkitty sivunumerolla ja lyhenteellä: y (ylhäällä), a (alhaalla), v (vasemmalla), o (oikealla), k (keskellä), i (iso kuva), p (pikkukuva). **BirdLife Suomi 2013.**